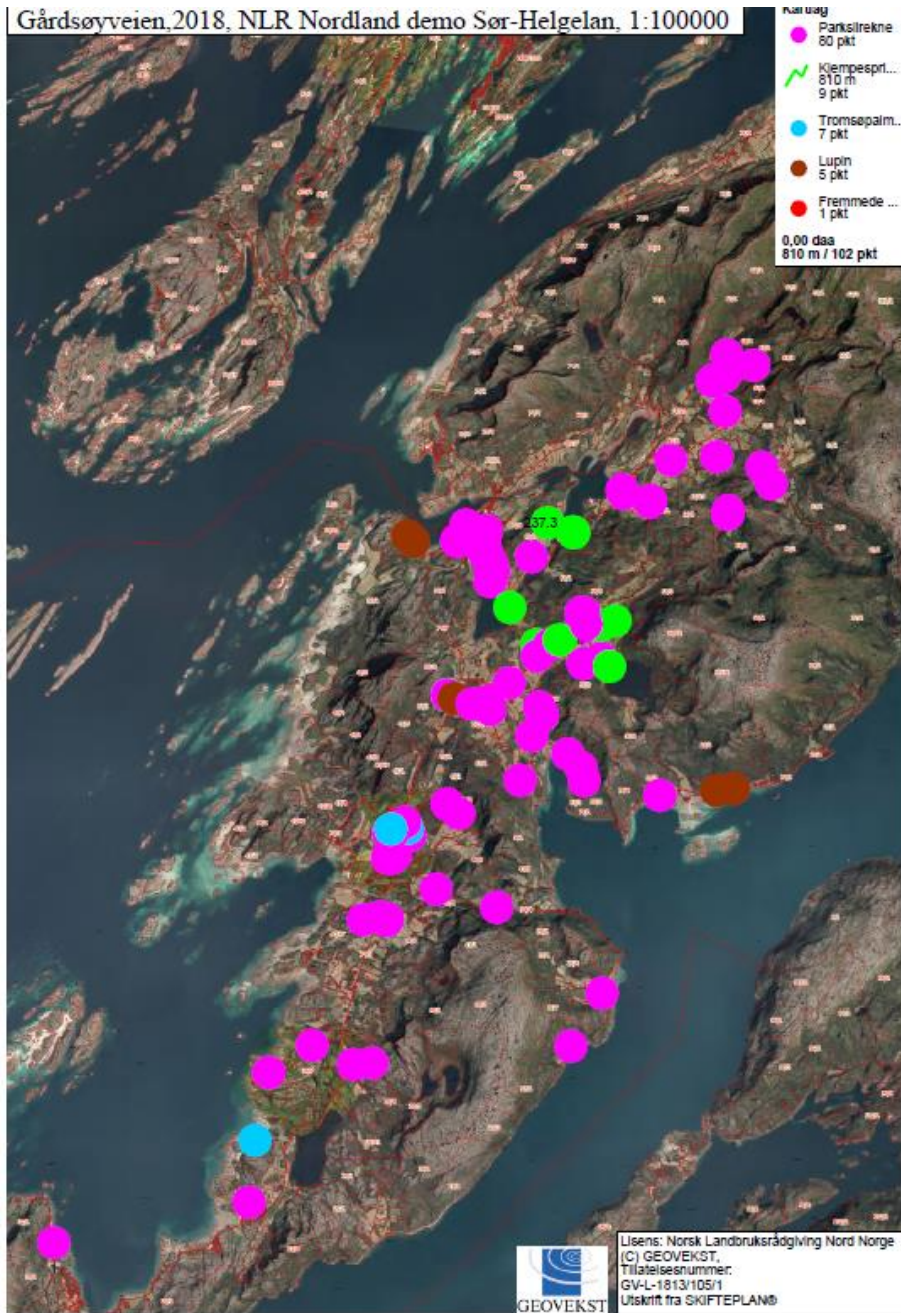

Fremmede arter i Sømna

Knut Alsaker

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Fremmede arter i tall

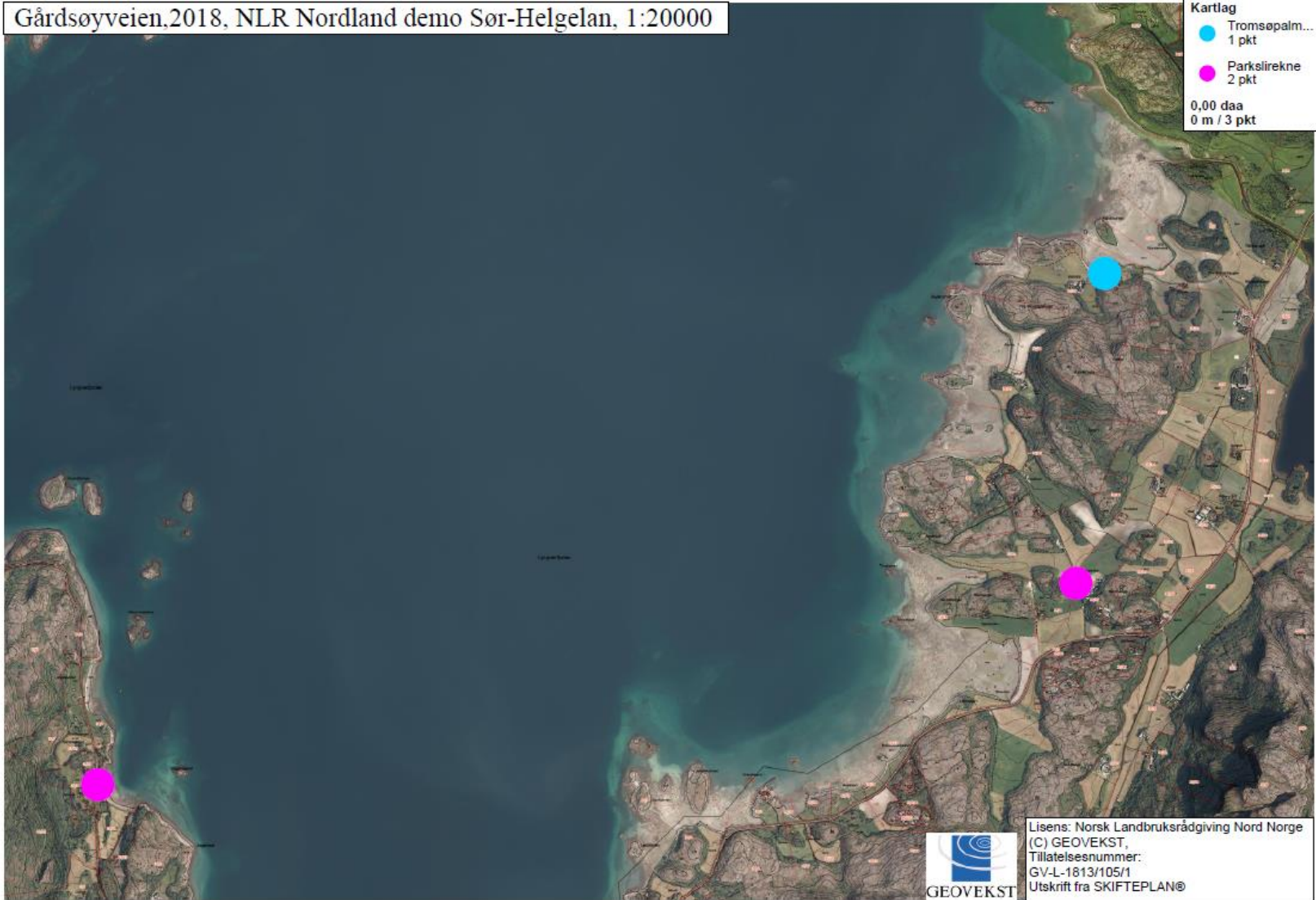
- 98 lokaliteter med fremmede arter
 - 76 lokaliteter med parkslirekne
 - 9 lokaliteter med kjempespringfrø
 - 6 lokaliteter med lupiner
 - 7 lokaliteter med bjørnekjeksarter
- I tillegg er det lokaliteter vi ikke har funnet
 - Små lokaliteter i hager
 - Skult i skogen
 - Oversette områder/planter

Hvordan har vi funnet plantene?

- Kjørt rundt på de fleste veiene.
- Gått i boligstrøkene.
- Brukt lokalkunnskapen om forekomster vi har visst om fra før.
- Tips fra folk.
- Tilfeldige funn på reiser rundt i kommunen.

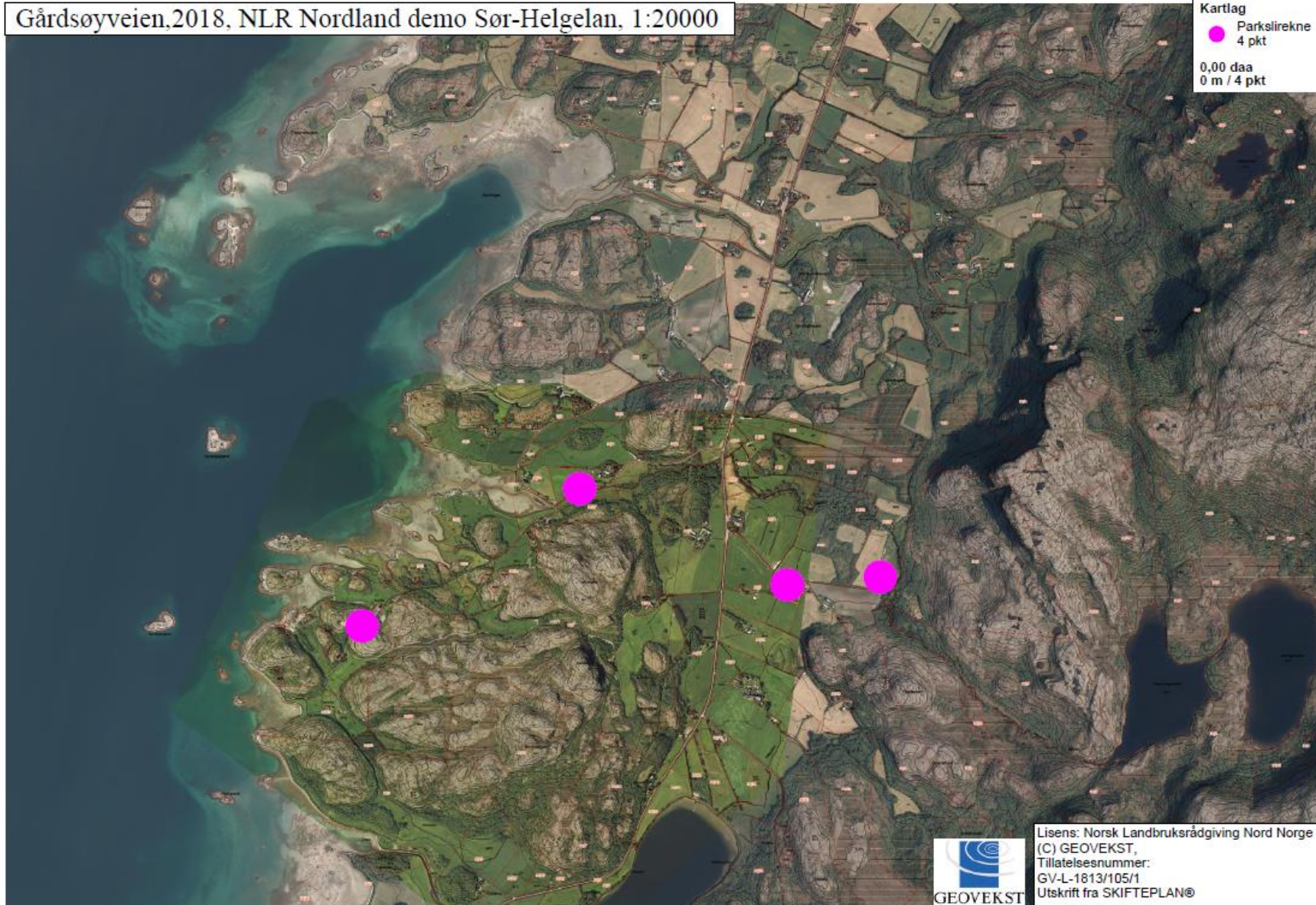
Gårdsøyveien,2018, NLR Nordland demo Sør-Helgelan, 1:20000

Kartlag
● Tromsøpalm...
1 pkt
● Parkslirekne
2 pkt
0,00 daa
0 m / 3 pkt

Gårdsøyveien, 2018, NLR Nordland demo Sør-Helgelan, 1:20000

Kartlag
Parkslierekne
4 pkt
0,00 daa
0 m / 4 pkt

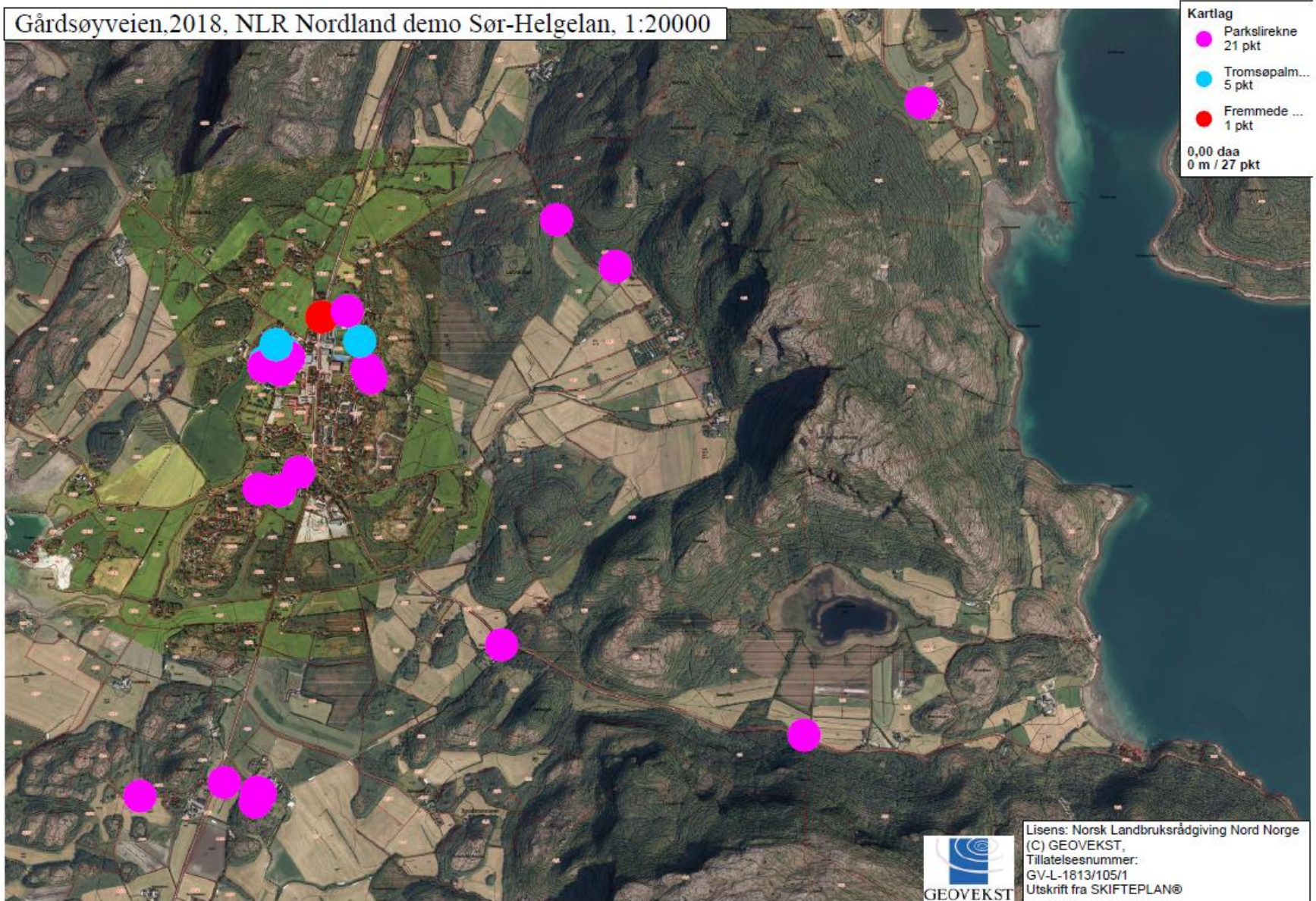

Lisens: Norsk Landbruksrådgiving Nord Norge
(C) GEOVEKST,
Tillatelsesnummer:
GV-L-1813/105/1
Utskrift fra SKIFTEPLAN®

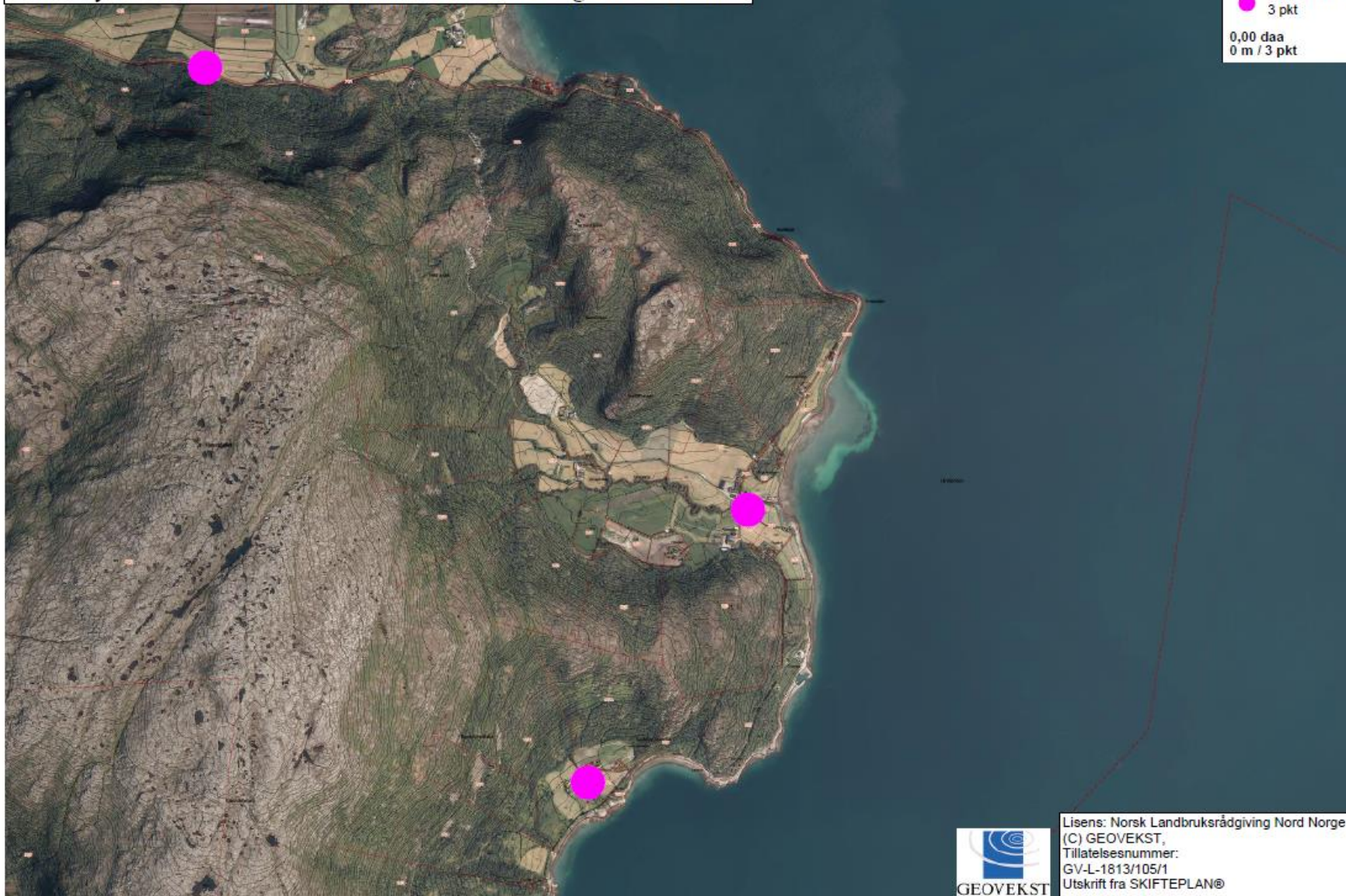

**Norsk
Landbruksrådgiving**

Gårdsøyveien, 2018, NLR Nordland demo Sør-Helgelan, 1:20000

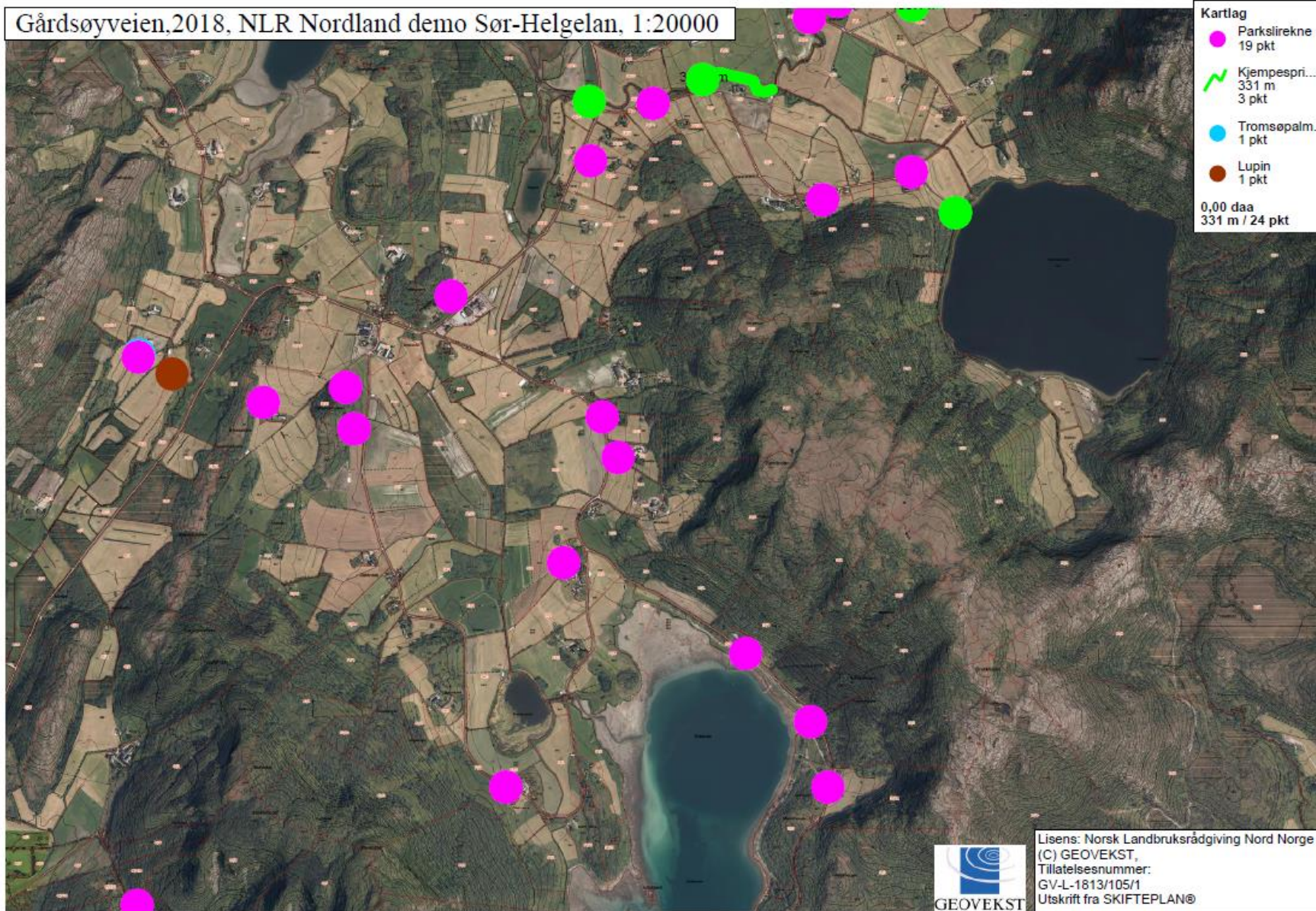
Kartlag
Parkslirekne
3 pkt
0,00 daa
0 m / 3 pkt

Lisens: Norsk Landbruksrådgiving Nord Norge
(C) GEOVEKST,
Tillatelsesnummer:
GV-L-1813/105/1
Utskrift fra SKIFTEPLAN@

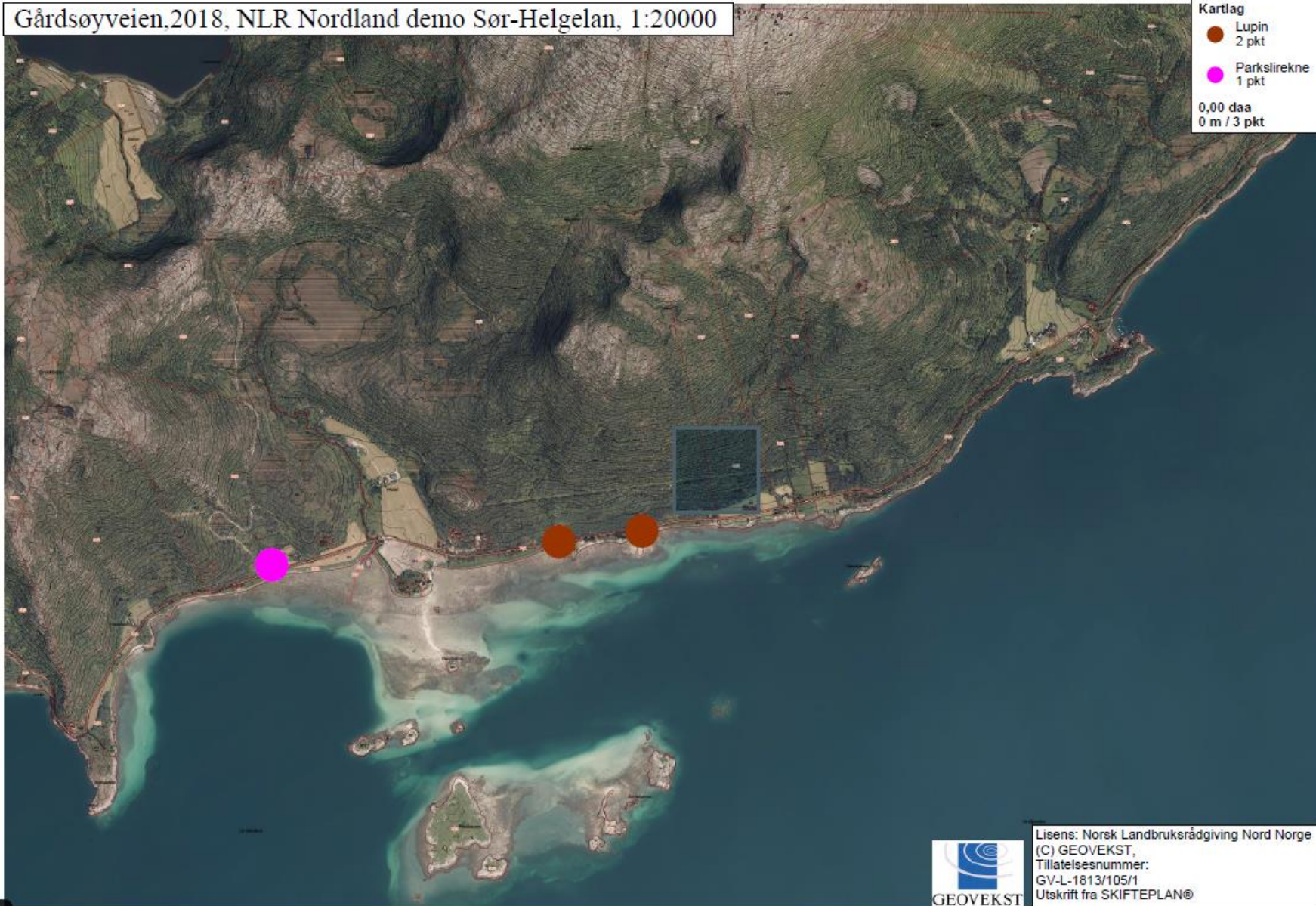

Gårdsoyveien, 2018, NLR Nordland demo Sør-Helgelan, 1:20000

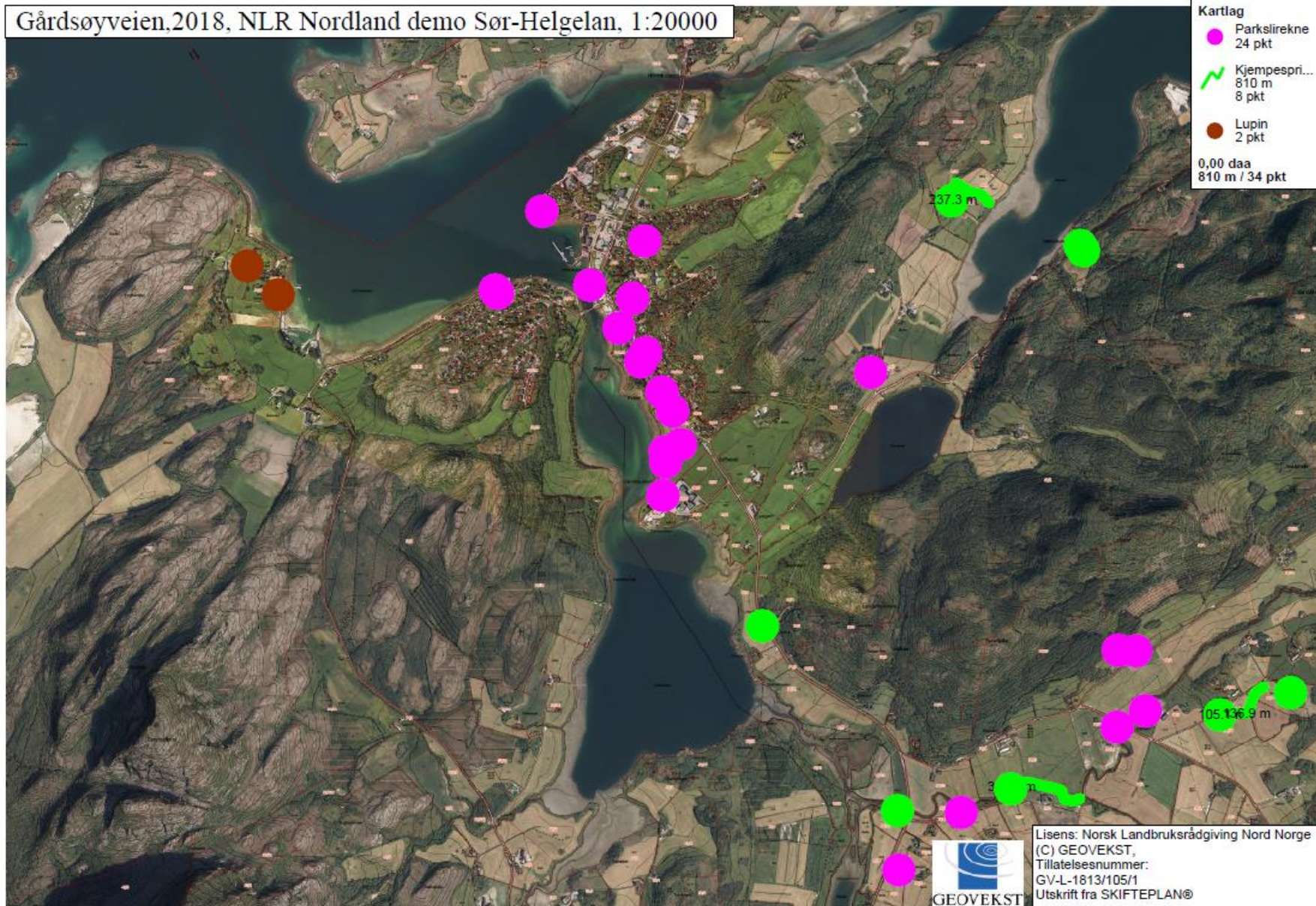
**Norsk
Landbruksrådgiving**

Kartlag
● Lupin
2 pkt
● Parkslirekne
1 pkt
0,00 daa
0 m / 3 pkt

Lisens: Norsk Landbruksrådgiving Nord Norge
(C) GEOVEKST,
Tillatelsesnummer:
GV-L-1813/105/1
Utskrift fra SKIFTEPLAN®

Kartlag
Parksirekne
16 pkt
Lupin
1 pkt
0,00 daa
0 m / 17 pkt

De store linjene

- 42 av lokalitetene med parkslirekne er på sekundærplasser.
 - Dvs over 50% av alle lokalitetene.
 - Manglende kunnskap om plantene trolig årsak til dette.
- All kjempespringfrø som er funnet i Sømna kommer trolig fra to lokaliteter.

Parkslirekne

- Innført som hageplante for 150 år siden
- Flerårig staude
- Over 2 meters høyde
- Tett bestand

Spredning

- Kun vegetativ spredning i vår landsdel.
- Gode egenskaper for å spre seg vegetativt med sine underjordiske stengler og røtter.
- Flytting av jordmasser hvor parkslirekne vokser.
- Slått av plantene hvor plantemateriale fraktes til nye områder sprer planten til nye lokaliteter.
- Små fragmenter av greiner og jordstengler kan gi opphav til nye planter.

Utfordringer

- Todelt utfordring.
 - Bekjempe planten på de lokalitetene den vokser.
 - Hindre spredning til nye lokaliteter.
- Røtter vokser ned til 3 m, inntil 7 m fra morplanta
- Små fragmenter av greiner kan spre parkslirekne
- Små deler av røtter kan spre planten til nye lokaliteter.
- Parkslirekne kan spres med vann, både gjennom ferskvann og saltvann.

Bekjempelse

- Langsiktig bekjemping.
 - De første 3 årene må man sette inn faste tiltak flere ganger gjennom hele sesongen.
 - De neste 3-4 årene er det behov for å observere lokalitetene å sette inn tiltak hvis behov.

Tiltak parkslirekne

- 1) Oppgraving.
 - Aktuelt på små lokaliteter med under 50 skudd.
 - Ved oppgraving er det viktig at plantematerialet ikke blir liggende i kontakt med jord slik at det kan slå rot på nytt.
 - Det oppgravde plantematerialet må tørkes eller brennes. Lokaliteten må kontrolleres et par år etter for å være sikker på at ikke plantedeler er blitt igjen og dannet nye planter.

Tiltak Parkslirekne

- 2) Slått av planten gjennom vekstsesongen kombinert med sprøyting.
- Slått av parkslirekne som eneste metode synes å være vanskelig.
- Det beste er en kombinasjon av slått og sprøyting.
- Man kan begynne med sprøyting for å svekke planten og så følge opp med slått utover sommeren og årene etterpå.
- Slått gjentas hver fjerde uke fra planteveksten starter om våren.

Tiltak parkslirekne

- Første slåttetidspunkt i slutten av mai.
- Plantene må slås så langt ned mot bakken som mulig. Dette reduserer gjenveksthastigheten.
- Ikke kutt plantene opp i mange småbiter.
- Området bør slås manuelt med en rydde sag.
- Plantematerialet må ligge og tørke ut eller brennes.
- Påregnes å gjennomføres de neste 3 årene. Når man ser at det ikke kommer opp nye planter må området holdes under oppsikt de neste 3-4 årene for å kunne sette inn tiltak tidlig hvis det er plantedeler som har klart å overleve.

Bjørnekjeksarter

- Kjempebjørnekjeks, tromsøpalme og sibirbjørnekjeks
- Flerårige arter.
- Dersom de har samme voksested, vil de kunne krysses og danne hybrider.
- Plantene trives i områder med menneskelig aktivitet.
- Tromsøpalmen har store, hvite halvmåneformede skjermer, mens kjempebjørnekjeks har større, flate skjermer opp i en størrelse på 50 cm i diameter. Hver plante kan produsere en årlig frømengde opp i 10 000 frø pr plante.

- Generelle kjennetegn for bjørnekjeksslekta er at de er høgvekste, flerårige og har sterk lukt.
- De har hule, grove og kantete stengler.
- De skiller ut en plantesaft som i kombinasjon med sollys kan gi alvorlige brannskadelignende hudskader og blemmer.
- Plantene lite ønskelige, spesielt i nærheten av lekeområder for barn.

Spredning

- Bjørnekjeksartene spres med frø.
- Frøene er spiredyktig i mange år og frøbanken rundt plantene sikrer etterkommere.
- Kan også spres med røtter hvis jordmasser med røtter flyttes.

Tiltak

- Rotkutting
- Kutt rota minst 15 cm under vekstpunktet med spade tidlig i vekstsesongen når plantene så vidt har startet veksten.
- Følg med å gjenta behandlingen på nyoppspirte planter.
- Det er den sikreste metoden for å fjerne plantene.
- Benytt beskyttelse for å unngå kontakt med plantesaft.

Tiltak

- Slå planten i mai/juni når planten er liten.
- Gjentas minst to ganger til i løpet av sesongen for å hindre at plantene får fram spiredyktige frø.
- Flere gangers slått i flere år vil begrense bestanden, men det er vanskelig å utrydde artene ved hyppig slått.
- Må regne med å gjenta slått i minst 10 år for å ha håp om å utrydde plantene.

Tiltak

- Beiting med sau, geit og storfe
- Kan beite plantene uten å ta skade.
- Viktig med stort nok beitetrykk.
- Start beitingen på små planter.
- Dyra må også ha tilgang til annet areal fordi ensidig kost kan gi diaré.
- Ved flytting av dyra til nytt beiteareal, vil frø kunne sitte i pelsen og de kan bringe med seg spiredyktige frø i avføringen til neste sted.

Kjempespringfrø

- Kjempespringfrø er en vassfylt, ettårig urt.
- Visner ned og dør om høsten.
- Blomstene er ca 3 cm lange i fargene rosa, lilla eller hvit. Bladene er mørkegrønne.
- Innført som pryddplante på 1800 tallet. Det dannes raskt tette bestand som utkonkurrerer annen vegetasjon.
- Planten blir vanligvis 1,5 meter høg, men enkelt eksemplarer er registret opp i 3 meter.

- Sprer seg kun med frø.
- Stor frøproduksjon og frøene kan kastes opptil 6 meter fra plantene eller fraktes med vann eller slåttestyr.
- Spres lett i vassdrag noe vi har sett i Sømna hvor den finnes i hele elvevassdrag.
- Frøene er spiredyktige i ca 1 år og hindring av frøproduksjon er viktig tiltak.
- Planten blomstrer i begynnelsen av august og frøene modnes raskt.

Tiltak kjempespringfrø

- Luking:
Lett å luke da den har et svært grunt rotsystem. Ved å la den ligge (uten vannkontakt) vil den visne og dø. Dersom den allerede har begynt å få blomster må den fjernes og destrueres. Luking må starte i juni og følges opp utover vekstsesongen hver tredje uke.
- Slått:
Slått to ganger i året. Må utføres i god tid før blomstring. Planten har evne til å blomstre etter slått på lav gjenvekst, derfor viktig å følges opp.

Viktig å slå den lavt under nederste leddknote for å unngå at den setter nye skudd.

Plantematerialet kan ligge og visne på stedet under forutsetning at den ikke har begynt blomstring og frøsetting ved slåttetidspunktet. Følges opp i minst 2 år.

- **Sprøyting:**

Ettersom planten trives best i fuktige områder og ved vann er plantevernmidler mindre aktuelt.

Hvis det skal være aktuelt å sprøyte er MCPA aktuelt å bruke. Selektivt og systemisk ugrasmiddel som tas opp gjennom bladverket. Sprøytingen foretas på unge planter.

Lupin

- Innført som hageplante til Norge for ca. 200 år siden.
- Mye av hagelupinen som vokser langs veier i Norge er utsådd.
- Hagelupin blir mellom 50-150 cm høy og har rett stengel som ender i en blomsterklase.

Blomsterfargen er i hovedsak blå og blåhvit, men kan også forekomme med fargene lilla og rosa. Belgene blir hvithårede når de modnes. Planten har også koplede blader oppover stengelen med 10-15 spisse småblad.

- Hagelupin er uønsket fordi den utkonkurrerer naturlige arter i områder den trives.
- Lupin er en belgvekst og det betyr at den samler nitrogen fra luften.
- Dette øker nitrogeninnholdet i jorda og vil fortrenge konkurransesvake planter på bekostning av nitrogenkrevende planter.
- Egenskapen som lupin har er nyttig og bruken av hagelupin i veiskråninger og veikanter har vært gjort for å bedre vekstforholdene for planter og binde jordmasser for hindre erosjon.

Spredning

- Hagelupin sprer seg i all hovedsak med frø, men den kan også spre seg med oppkutta jordstengler. Det er ved flytting av jordmasser at spredning med jordstengler vil skje.
- Frø av lupin kan bevare sin spireevne i opptil 50 år.
- Selv om man klarer å unngå produksjon av frø og ta knekken på de plante som vokser der, vil det likevel kunne spire nye planter fra frø de neste femti årene.

Tiltak

- Hindre produksjon av nye frø.
- Slå ned plantene før planteutviklingen har kommet så langt at den klarer å utvikle modne frø, det betyr at den må slås før den blomstrer.
- I Nordland må dette skje innen første del av juli.
- Ved behandling av jord hvor det vokser lupiner må jorda behandles riktig.
- Lupiner kan også spre seg med røtter.
- Ved flytting av jordmasser hvor det vokser lupiner vil lupin kunne spres til nye områder:
 - Flytting av planterøtter,
 - Flytting av jordmasser som inneholder frø.

Kjemisk bekjempelse

- Parkslirekne
 - Glyfosat., 800-1000 ml/daa.
 - Sprøyt på planter som er i god vekst.
 - Fluroksypyr (eks StaraneXL). Bruk 400-450 ml/daa.
 - Tidspunktet for sprøyting vil være når planten er i god strekningsvekst.
- Lupin
 - Glyfosat: Bruk 800-1000 ml/daa.
 - Sprøyt når plantene er godt utviklet og i god vekst.
 - Starane XL: Bruk 350-400 ml/daa.
 - Det sprøytes på planter som er i begynnende strekningsvekst.

Kjemisk bekjempelse

- Kjempespringfrø
 - Ettersom planten trives best i fuktige områder og ved vann er plantevernmidler mindre aktuelt.
 - MCPA aktuelt å bruke. Selektivt og systemisk ugrasmiddel som tas opp gjennom bladverket. Sprøytingen foretas på unge planter.
 - Glyfosat. Brakkingsmiddel som tar all vegetasjon
- Bjørnekjeksartene
 - Unge planter i god vekst sprøytes med et glyfosatprodukt i slutten av mai. Punktsprøyting mest aktuelt.